

JAMES JOYCE

EEN HOORCOLLEGE OVER
ZIJN LEVEN, OEUVRE EN
ZIJN MEESTERWERK *ULYSSES*

door Geert Lernout

Inhoudsopgave

College 1. De plaats van James Joyce in de Europese literatuurgeschiedenis

- H1. Introductie op het leven en werk van Joyce
- H2. Een korte geschiedenis van Dublin en Ierland
- H3. Joyce's eerste verhalen

College 2. Autobiografie van James Joyce

- H4. Het modernisme in de literatuur
- H5. Een portret van de kunstenaar als jongeman
- H6. Het ontstaan van kunstenaarschap

College 3. Het meesterwerk *Ulysses*: de eerste vier hoofdstukken

- H7. *Ulysses*: een korte introductie
- H8. De techniek van de innerlijke monoloog
- H9. Kennismaking met Leopold Bloom

College 4. Het meesterwerk *Ulysses*: de hoofdstukken 5 t/m 10

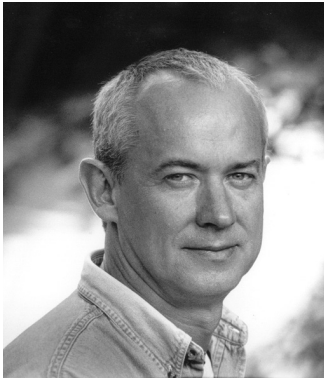
- H10. De flaneur: kenmerk van de moderne mens
- H11. *Ulysses*: een vergelijking met de Odyssee
- H12. Radicaal portret van de moderne stad

College 5. Het meesterwerk *Ulysses*: de hoofdstukken 11 t/m 15

- H13. Een muzikale ouverture
- H14. Pastiches van literaire stijlen
- H15. Omkering van de dagelijkse werkelijkheid

College 6: Het meesterwerk *Ulysses*: de hoofdstukken 16 t/m 18 en *Finnegans wake*

- H16. De epiloog van *Ulysses*
- H17. Een innerlijke monoloog als postscript
- H18. Leven na *Ulysses*: *Finnegans wake*

GEERT LERNOUT

Geert Lernout is emeritus hoogleraar vergelijkende literatuurstudie aan de Universiteit Antwerpen. Hij publiceerde boeken en wetenschappelijke artikelen over James Joyce, maar ook over vergelijkende literatuur en editiewetenschap. In het Nederlands publiceerde hij een geschiedenis van het boek, en drie boeken over religie en heilige boeken. Hij vertaalde werk van onder meer Samuel Beckett en James Joyce naar het Nederlands en Hans Lodeizen naar het Engels. Hij is lid van de Academia Europaea en sinds juni 2016 president van de International James Joyce Foundation.

HUMANISTISCHE-VRIJZINNIGE VERENIGING

De Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging (HVV) is een sociaal-culturele organisatie voor vrijdenkers in Vlaanderen. De HVV verdedigt het recht op vrije meningsuiting en zet zich in voor respect voor de wilsvrijheid van het individu, zoals het recht op abortus en euthanasie. Klik [hier](#) voor meer informatie.

Universiteit Antwerpen
Vrijzinnige Dienst

DE VRIJZINNIGE DIENST VAN DE UNIVERSITEIT ANTWERPEN

De vrijzinnige dienst organiseert tal van activiteiten die onze blik op de wereld verrijken: tijdens lezingen, debatten, theatervoorstellingen, poëzievoordrachten, film-avonden passeren de meest uiteenlopende maar levensbeschouwelijk relevante onderwerpen de revue. Verder brengen we de studenten graag in contact met gelijk-gezinden. Klik [hier](#) voor meer informatie.

CITATEN BIJ HET HOORCOLLEGE *JAMES JOYCE*

Introductie

De paginanummers verwijzen naar de standaardedities van deze teksten.

Dubliners: Text, Criticism and Notes. Eds. Robert Scholes and A. Walton Litz. New York: Viking Press, 1969

Poems and Shorter Writings. Eds. Richard Ellmann, A. Walton Litz and John Whittier Ferguson. London: Faber and Faber, 1991

A Portrait of the Artist as a Young Man. New York: Viking Press, 1993

Ulysses. Ed. Hans Walter Gabler. New York: Garland, 1996.

[Het eerste cijfer bij een citaat geeft het hoofdstuk aan, het tweede de regel in dat hoofdstuk]

Finnegans Wake. London: Faber and Faber, 1939

[Het eerste cijfer geeft de pagina aan, het tweede de regel op die pagina]

Met uitzondering van *Ulysses* en *Finnegans Wake* waarvoor de Nederlandse versies van Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes zijn gebruikt, zijn de vertalingen van Geert Lernout.

College 1. De plaats van James Joyce in de Europese literatuurgeschiedenis

Ja, de kranten hadden gelijk: de sneeuw was algemeen over Ierland. Hij viel zacht op het moeras van Allen en, verder naar het westen, zachtjes in de donkere muitende golven van de Shannon. Hij viel ook op elk stukje van het eenzame kerkhof waar Michael Furey lag begraven. Hij lag dik bij elkaar geblazen op de kromme kruisen en zerken, op de speren van het kleine hek, op de dorre doorns. Zijn ziel zwijmde traag toen hij zacht de sneeuw hoorde vallen in het hele universum en de sneeuw viel zacht, zoals de neergang van hun laatste einde, op al de levenden en de doden. *Dubliners*, 223.

“Ik vond het erg toen ik hoorde dat je broer gestorven was ... erg dat we het niet op tijd hoorden ... om op de begrafenis te zijn. Joyce: O, hij was heel jong,... een kind... Skeffington: —Maar toch, het doet pijn.”

Poems, 182

College 2. Autobiografie van James Joyce

“In de zachte grijze stilte kon hij het botsen van de ballen horen: en van hier en van daar in de stille lucht het geluid van cricket bats: pik pak pok puk: als druppels water in een fontein die zacht vallen in het tot aan de rand gevulde kom.” *Een Portret van de Kunstenaar als een Jongeman*, 2

“Een wilde engel was aan hem verschenen, een engel van de sterfelijke jeugd en schoonheid, een boodschapper uit de paleizen van het leven, om in een ogenblik van vervoering voor hem de poorten van falen en succes open te gooien.” *Een Portret van de Kunstenaar als een Jongeman*, 172

“een merkwaardig zinnetje van Cornelius a Lapide die beweerde dat de luizen die geboren worden uit mensenzweet niet door god werden geschapen op de zesde dag.” *Een Portret van de Kunstenaar als een Jongeman*, 233

“De taal waarin we spreken is van hem voor ze de mijne is. Hoe verschillend zijn de woorden home, Christ, ale, master op zijn lippen en op die van mij. Ik kan die woorden niet uitspreken zonder geestelijke onrust. Zijn taal, zo vertrouwelijk en zo vreemd, zal voor mij altijd een tweede taal zijn. Ik heb deze woorden niet gemaakt en niet aanvaard. Mijn stem houdt ze op een afstand. Mijn ziel mokt in de schaduw van zijn taal.” *Een Portret van de Kunstenaar als een Jongeman*, 159

“Welkom, O leven! Ik sta klaar om voor de miljoenste keer de realiteit van de ervaring te ontmoeten en om in de smidse van mijn ziel het ongeschapen geweten van mijn ras te smeden. [En dan één zin van de volgende dag]

27 april: Oude vader, oude ambachtsman, sta me nu en altijd bij.” *Een Portret van de Kunstenaar als een Jongeman*, 213

“Ik zal niet dienen waarin ik niet langer geloof, en het maakt niet uit of het nu mijn thuis, mijn vaderland of mijn kerk is: en ik zal proberen me uit te drukken in een of andere manier van leven of van kunst op een zo vrij mogelijke wijze en zo volledig als ik kan. Met de enige verdedigingswapens die ik mezelf toesta: stilte, ballingschap en sluwheid.” *Een Portret van de Kunstenaar als een Jongeman*, 247

College 3. Het meesterwerk *Ulysses*: de eerste vier hoofdstukken

“Statig kwam plompe Buck Mulligan uit het trapgat met een bekken schuim waarop een spiegel en een scheermes lagen gekruist. Een gele kamerjas, ongegord, werd achter hem zachtjes opgehouden door de milde morgenlucht. Hij hief het bekken ten hemel en intoneerde.

— *Introibo ad altare Dei.*” *Ulysses* 1:1-5

“Onontworstelbare modaliteit van het zichtbare: op z’n minst dat, zo niet meer, denken door mijn ogen. Signaturen van all dingen die ik hier heb te lezen, zeebroed en zeewier, de nakende vloed, die roestige laars. Snotgroen, blauwzilver, roest: kleurige tekens. Grenzen van het diafane. Maar, voegt hij eraan toe, in lichamen. Dan werd hij hullie eerder als lichamen gewaar dan hullie als gekleurde. Hoe? Door er met zijn kanis tegenaan te botsen, vast. Rustig aan. Kaal was ie en een miljonair, *il maestro di color che sanno.*” *Ulysses* 3:1-9

“Zijn lippen tuitten lippend aan een mond met vleesloze luchtlippen: mond op haar moemd. Moe, moederschoot, moedersdood. Zijn mond modelleerde met ademhalen, onuitgesproken oeije haa: gebulder van cataractische planeten, bolvormig, gloeiend, bulderend meegameegameegamee. Papier. De bankbriefjes, stik. Owe Deasy z’n brief. Hier U dankend voor de gastvrijheid van het blanco gedeelte eraf scheuren. Hij ging met zijn rug naar de zon zitten, boog zich ver voorover naar een stenen tafel en krabbelde wat woorden neer.” *Ulysses* 3:401-407

“Hij draaide zijn gezicht en keek over zijn schouder, ruggelings omziend. Door de lucht het hoge rondhout van een driemaster, haar zeilen opgegeid aan de kruismast, op de terugreis, stroomopwaarts, zich zwijgend verplaatsend, een zwijgend schip.” *Ulysses* 3:503-505

“Hij Die Zichzelf gewon bij bemiddeling van Heilige Geest en Zelf Zichzelf, Nasjands, heeft gezonden, tussen Zichzelf en anderen, Die, belaagd door zijn kwelgeesten, afgestroopt en gegeseld, werd genageld

als vleermuis aan staldeur, te verhongeren gehangen aan de kruisboom, Die Zich heeft laten begraven, is opgestaan, is nedergedaald ter helle, ten hemel is gevaren en daar al negentienhonderd jaren zit ter rechterhand van Zijn Eigen Zelf maar niettemin op de jongste dag zal komen om te oordelen de levenden en de doden als alle levenden al dood zijn.” *Ulysses* 9:493-499

“Meneer Leopold Bloom smulde van de inwendige organen van gedierte en gevogelte. Hij hield van de vette soep van vogelingewanden, notige maagjes, gefarceerd gebraden hart; gepaneerd gebakken plakken lever, gebakken kabeljauwkuit. Maar hij hield nog het meest van gegrilde schaapsnietjes die zijn smaakzin een licht zweem van zwak geurende urine gaven.” *Ulysses* 4:1-5

“— Melk voor de poesens, zei hij.

— Mrkgnau! Riep de kat.

Ze noemen ze stom. Maar zij snappen wat wij zeggen beter dan wij hun. Zij snapt alles wat ze wil snappen. Wraakzuchtig ook. Wreed. Haar natuur. Gek dat muizen nooit piepen. Schijnen het lekker te vinden. Vraag me af hoe ze mij ziet. Zo hoog als een huis? Nee, ze kan op me springen.” *Ulysses* 4:24-29

“Een wolk begon de zon te bedekken, geleidelijk, helemaal. Grijs. Ver weg.

Nee, niet zo. Een onvruchtbaar land, barre woestenij. Vulkanisch meer, de dode zee: geen vis, zonder wier, diep in de aarde verzonken. Geen wind die die golven kan optillen, die loodgrijze, giftig dampende wateren. Zwavel noemden ze wat op aarde regende, de stenen van de vlakte: Sodom, Gommorra, Edom. Allemaal dode namen. Een dode zee in een dood land., grijs en oud. Oud nu. Het had het oudste, het eerste ras voortgebracht. Een gebocheld wijf staf over bij Cassidy, een vijfde kruikje klemvast in haar hand. Het oudste volk. Zwierf ver uit over de hele aardbol, van ballingschap tot ballingschap, om zich overal te vermenigvuldigen, te sterven en geboren te worden. Daar lag het nu. Nu kon het niets meer voortbrengen. De dood: die van een oude vrouw: de grijze verzonken kut van de wereld.” *Ulysses* 4:218-228

“De zachte rokerige geur van thee ruiken, de walm van de pan, de sissende boter. Vlak bij haar ampele bedverwarmde vlees zijn. Ja Ja.

Snel warm zonlicht kwam aangerend vanuit de Berkeleyweg, rap, op ranke sandelen, over het opklarende voetpad. Rent ze rent naar me toe, een meisje met gouden haren in de wind. “ *Ulysses* 4:237-242

“Rustig las hij , zich inhoudend, de eerste kolom en begon, toegevend maar met mate, aan de tweede. Halverwege gaf het laatste verzet op en liet al lezend zijn ingewanden zich rustig ontlasten, las nog steeds rustig die lichte constipatie van gisteren helemaal weg. “ *Ulysses* 4:506-509

College 4. Het meesterwerk *Ulysses*: hoofdstukken 5 t/m 10

“Op de Westland Row bleef hij staan voor de etalage van de Belfast en Oosterse Theehandel Maatschappij en las hij de opschriften van loodpapieren pakjes: eerstekeus melange, fijnste kwaliteit, familiethee. Best warm. Thee.” *Ulysses* 5:17-19

“Hij zag zijn bleke lichaam er al in liggen, helemaal achterover, naakt, in een warme moederschoot van water: gezalfd met geurige smeltende zeep, zacht gebaad. Hij zag zijn romp en ledematen overrimpeld en opgehouden: lichtjes opwaarts drijvend, lemoengeel: zijn navel, knop van vlees; en zag de donkere verwarde krullen van zijn bos vloten, vlottend haar van de stroom rond de slappe vader van duizenden: een lusteloos vlottende bloesem.” *Ulysses* 5:567-572

“Jouw hart misschien maar wat moet die stakker in z’n zes voet bij twee met een tuin op z’n buik ermee. Daar valt niks meer te raken. Zetel der aandoeningen. Gebroken hart. Als puntje bij paaltje komt een pomp, die dagelijks duizenden liters bloed rondpompt. Op een goede dag raakt hij verstopt: einde verhaal.” *Ulysses* 6:672-675

“Grofgeschoeide sjouwers rolden dofdreunend tonnen uit de winkels van Prince en bonkten ze op de brouwerskorrie. Op de brouwerskorrie bonkten dofdreunende tonnen door grofgeschoeide sjouwers gerold uit de winkels van Prince.” *Ulysses* 7:21-24

“Lenehan kuchte luid. Ahum! Zei hij heel zachtjes, O, een frisse bete lucht, asjeblijft. Ik heb een koutje gevat in het park. Het hek stond open.” *Ulysses* 7:611-613

“Geur van omhelzingen geheel hem belaagde. Met verhongerd vlees in duisternis, hunkerde hij stommelings te aanbidden.” *Ulysses* 8:638-639

“Opschieten, rustig wandelen. Nog even. Mijn hart.
Zijn hand op zoek aar de waar heb ik het gelaten vond in zijn heupzak zeep lotion moet ook nog klam papier gekleefd. Ach zeep daar ik ja. Poort.
Veilig!”
Ulysses 8:1190-1193

“Poorten van ontdekking gingen open om de kwakerbibliothecaris binnen te laten, zachtkraakvoetig, kaal, geoord, en gediensig.” *Ulysses* 9:230-231

“Je bent een zinsbegoocheling, zei John Englington ronduit tegen Stephen. Je hebt ons helemaal hiernaartoe gesleept om ons een Franse driehoeksverhouding te laten zien. Geloof je in je eigen theorie? Nee, zei Stephen prompt.” *Ulysses* 9:1064-1066

Mijn wil: zijn wil tegenover mij. Zeeën ertussen.
Een man liep tussen hen door naar buiten, buigend, groetend.
—Nogmaals goeiedag, zei Buck Mulligan. *Ulysses* 9:1202-1204

College 5. Het meesterwerk *Ulysses*: hoofdstukken 11 t/m 15

“Een paar, zei Dilly. We moesten wel.
Ze verdrinkt. Cnaging. Red haar. Cnaging. Allen tegen ons. Ze zal mij met haar verdrinken, ogen en haar. Sluike kronkelingen zeewierharen om me heen, mijn hart, mijn ziel. Zilte groene dood.
We.
Cnaging der inborst. Inborsts cnaging.
Miserie, miserie !” *Ulysses* 10:874-880

“Mejuffrouw Kennedy drentelde droevig uit het felle licht en verstrengelde een losse lok achter haar oor. Droevig drentelend, niet langer goud, vlocht ze verstrengeld een lok. Droevig verstrengelde ze al drentelend een gouden lok achter een welvend oor.” *Ulysses* 11:81-83

“Ik was net de ouwe Troy van de DMP gedag aan het zeggen op de hoek van de Arbour Hill of daar komt me godverdomme zo’n gore schoorsteenveger voorbij en die steekt me bijna zo zijn gereedschap in m’n oog. Ik draaide me om om hem z’n huid vol te schelden en wie zag ik daar over de Stony Batter banjeren als dat Joe Hynes niet was.” *Ulysses* 12:1-5

“En de Verlosser was een jood en zijn vader was een jood. Jullie God. [...] Jullie God was een jood. Christus was een jood net als ik.

Tering, de burger deed een duik terug de zaak in.

—Godallejezus, zegt ie, ik sla dat gore joodje z’n harses in voor het misbruiken van Zijn naam. Godallejezus, ik kruisig hem, reken maar, hier met die koektrommel.” *Ulysses* 12:1804-1820

“De zomeravond was begonnen de wereld in haar mysterieuze omhelzing te sluiten. Ver weg in het westen was de zon aan het ondergaan en de laatste gloed van de al te vluchtige dag draalde liefdevol op zee en strand, op de trotse kaap van goeie ouwe Howth die als immer wacht stond bij de wateren van de baai, op de met wier overwoekerde rotsen langs de kust van Sandymount en, last but not least, op het vredige kerkje waaruit bij tijd en wijle over de stilte de stem van het gebed uitstroomde gericht tot haar die in haar zuivere schittering immer een baken is voor het door stormen heen en weer geslingerde mensenhart, Maria, sterre der zee.” *Ulysses* 13:1-8

“Ze liep met een zekere kalme waardigheid die kenmerkend voor haar was maar voorzichtig en heel langzaam want—want Gerty MacDowell was ...

Krappe schoenen? Nee. Ze is mank! O!” *Ulysses* 13:769-771

“Voor onbederfelijke waren gekocht van Moses Herzog, woonachtig op de Sint-Kevin Parade 13 in de stad Dublin, district Woodkaai, koopman, hierna te noemen de verkoper, en verkocht en geleverd aan de weledelgeboren heer Michael E. Gerraghty, woonachtig op de Arbour Hill 29 in de stad Dublin, district Arrankaai, heer, hierna te noemen de koper, te weten, vijf pond avoirdupois eerste keus thee voor drie shilling” *Ulysses* 12:33-38

“Universeel wordt de acuïteit van diegeen als bijzonder weinig perceptief beschouwd betreffende derzulke zaken die door met wijsheid begiftigde stervelingen als allerprofijtelijkste ter bestudering worden beschouwd die onkundig enzovoort.” *Ulysses* 14:7-9

“In die borcht vind-i een bord dat es uit berkehout van Finlandië, ende dit dragen vier kobolden uit de contreien doch en dorsten niet te verroeren van betoveringe. “ *Ulysses* 14-141-143

“De Lieve Heer is geen tingeltangelshow van een cent, o nee. Ik kan je zeggen dat hij niks in z’n mouwen heeft en een prima handel is. Hij is het machtigste wat er ooit heeft plaatsgegrepen, en vergeet dat niet. Roep heil in Here Jezus. Je zult verdraaid vroeg op moeten staan, jij daar zondaar, als je de Almachtige God wil foppen.”

Ulysses 14:1585-1591

DE LOKROEP

Wacht, mijn lief, ik ben zo bij je.

HET ANTWOORD

Achterom bij de stal.

Ulysses 15:10-13

“Hij heeft een teer mauve gezicht. Op zijn pakje zitten diamanten en robijnen knopen. In zijn vrije linkerhand houdt hij een dunne ivoren rotting met een violette strik. Er piept een wit lammetje zijn vestzak uit.”

Ulysses 15:4965-4967

“KIEPKIEP DE SIEFSIEF

Heb je gehoord wat de professor zei? Hij is een professor van de universiteit.

KUTTIGE KAAT

Klopt. Dat heb ik gehoord.

KIEPKIEP DE SIEFSIEF

Hij drukt zichzelf uit met zo'n opmerkelijk verfijnde fraseologie.

KUTTIGE KAAT

Inderdaad, ja. En tegelijkertijd met zo'n gevatte scherpzinnigheid.”

Ulysses 15:4438-4445

College 6: *Ulysses* hoofdstukken 16 t/m 18 en *Finnegans wake*

“Op welk impromptu de nimmer in gebreke blijvende Bloom zonder een moment te aarzelen antwoordde, direct replicerend: “Om 's morgens de vloer te vegen.” *Ulysses* 16:1711-1713

“Preparatoir op al het andere veegde mijnheer Bloom het grootste leeuwendeel van de houtkrullen af ... ik bespaar u de rest; dit is de tweede zin: Met zijn (Stephens) hoofd zat hij (Stephen) nou ook weer niet wat je noemt heel ergens anders maar een beetje gammel was hij wel degelijk ...” *Ulysses* 16:1-5

“Muziek, literatuur, Ierland, Dublin, Parijs, vriendschap, de vrouw, prostitutie, dieet, de invloed van gaslicht of het licht van boog- of glimlampen op de groei van nevenstaande paraheliotropische bomen, buitenperkse gemeentelijke noodafvallemmers, de rooms-katholieke kerk, kerkelijk celibaat, het Ierse volk, jezuïetenonderwijs, loopbanen, de studie der medicijnen, de afgelopen dag, de kwalijke invloed van de presabbath, Stephens instorting.” *Ulysses* 17:12-17

“Wat, gereduceerd tot hun eenvoudigste wederkerige vorm, waren Blooms gedachten over Stephens gedachten over Bloom en over Stephens gedachten over Blooms gedachten over Stephen?

Hij dacht dat hij dacht dat hij een jood was terwijl hij wist dat hij wist dat hij wist dat het niet was.” *Ulysses* 17:527-531

“In welke toestand van rust of beweging?

In rust met betrekking tot zichzelf en tot elkaar? In beweging aangezien elk afzonderlijk en tegelijk westwaarts, respectievelijk voor- en achterwaarts werden vervoerd, door de eigen eeuwigdurende beweging van de aarde via immer veranderende banen van de nimmer veranderende ruimte. “ *Ulysses* 17:2306-2310

“Als hij had geglimlacht waarom zou hij dan hebben geglimlacht?”

Om te bedenken dat ieder die binnengaat zich verbeeldt de eerste te zijn die binnengaat terwijl hij altijd de laatste term van een voorafgaande reeks is zelfs als hij de eerste term is van een volgende, waarbij ieder zich verbeeldt de eerste, laatste, enige en uniek te zijn terwijl hij noch de eerste noch de laatste, noch de enige noch uniek is in een reeks die haar oorsprong heeft en herhaald wordt tot in het oneindige.”

Ulysses 17:2126-2131

“Gelijkmoedigheid?”

Immers natuurlijk, even natuurlijk als om het even welke natuurlijke handeling van een natuur die tot uiting of begrip wordt gebracht in genatureerde natuur door natuurlijke schepsels in overeenstemming met zijn, haar en hun genatureerde naturen, van ongelijke gelijkheid.”

Ulysses 17:2177-2180

“Ja omdat hij van zn levensdagen nooit eerder zoiets gedaan had om ontbijt op bed te vragen met een paar eieren sinds het City Arms Hotel toen hij altijd net deed alsof hij met een zere stem in bed moest blijven en zijne hoogheid uithangen om zichzelf interessant te maken ...”

Ulysses 18:1-4

“Nee das niks voor hem heeft ie dan geen manieren of geen beschaving of geen niks niet van nature meegekregen je zomaar van achteren op je kont te meppen omdat ik geen Hugh tegen hem zei stuk onbenul”

Ulysses 18:1368-1370

“En ik dacht nou hem of een ander wat maakt het uit en toen vroeg ik hem met mn ogen het nog een keer te vragen en toen vroeg ie me zou ik ja zeggen ja mijn bergbloem en eerst sloeg ik mn armen om hem heen ja en trok hem naar me toe zodat ie mn borsten kon voelen 1 en al geur en zn hart ging tekeer als een gek en ja zei ik ja dat wil ik Ja.”

Ulysses 18:1604-1609

“Bygmestor Finnegan, van de Stotterende Hand, vrijmenselaar, woonde allirregulierstbreed bij biekaarslicht in zijn verachterhuis een onhorigheid voor josjuaanse richteren ons nummertjes hadden gegeven of Helveticus deuteronomie pleegde (op een dag van gistern strax hij gestrang zijn kop in een kuip voor om zich van zijn profacie te vergewassen maar voor hij hem er gezwift weer uit strox was, bij de macht van mozes, het hele water geëvipareerd en hadden alle guennesjes hun exodus gevonden en dan weet je wel met wat voor een janclasiastische torang je te maken hebt!) “

Finnegans Wake, 4.18-25

“Zo zacht deze morgen, de onze. Ja. Draag me verder, pappie, zoals je dat door de speelgoedbazar deed! Als ik hem nu op me zie afkomen onder witgespreide vleugels alsof hij uit Aartsengelsk kwam, zink ik dat ik me aan zijn voeten te lijke leg, huldig geduldig, om te ontwassen. Ja, tijd. Daar is 't waar. Eerst. Gaan we door gras achter het fluistgewas naar. Stillens! Een meeuw, Meeuwen. Kreten van ver: ik kom, vaar! Stop nuw. Ons dan. Befinn, en eind! Neem. Mazachtkus, memmerimmermij! Tot thuiszijndjijhier. Lps. De sleutels voor. Gegeven! Al weg al leen al loren al laatst al liefd al langs de”

Finnegans Wake, 628.8-16

Aanbevolen literatuur

Op dit ogenblik zijn er geen Nederlandstalige inleidingen bij het werk van Joyce in druk, maar tweedehands en in bibliotheken zijn die nog vaak te vinden. Er zijn geruchten dat Onno Kusters van de Universiteit Utrecht aan een nieuw inleidend boek over Joyce werkt, maar voorlopig kan ik niet anders dan mijn eigen oude boekje *James Joyce: Een Introductie* aanraden (Athenaeum-Polak en Van Genneep, 2002).

Een goede algemene inleiding voor het werk van Joyce is Richard Ellmanns uitstekende biografie, gepubliceerd in 1959 en met een nieuwe editie in 1982 (Anthony Burgess noemde dit “de beste literaire biografie van de twintigste eeuw”). Wie de stem van de meester zelf wil horen, kan best de correspondentie lezen, uitgegeven in drie delen door Stuart Gilbert en dezelfde Richard Ellmann.

De beste gidsen voor eerste lezers van het werk van Joyce zijn de standaardannotaties waarin op eenvoudige wijze alle belangrijke verwijzingen worden uitgelegd, soms zelfs als deel van het boek. Er is zelfs een Duitse vertaling van *Ulysses* waarin deze annotaties in de marges zijn opgenomen. De belangrijkste annotaties zijn *Joyce Annotated: Notes for “Dubliners” and “A Portrait of the Artist as a Young Man* door Don Gifford; *Annotations to “Ulysses”* van Gifford en Robert Seidman en tot slot *Annotations to “Finnegans Wake”* van Roland McHugh. Een van de betere inleidingen voor *Ulysses* is het boek van de Dublinse journalist Terence Killeen, *Ulysses Unbound*.

De beste annotaties zijn gebaseerd op het harde werk en de collectieve wijsheid van generaties Joyce lezers en Roland McHugh, bijvoorbeeld, maakt voor zijn updates vaak gebruik van recentere vondsten dat wordt gepubliceerd hier in Antwerpen, op de website van het door Dirk Van Hulle gepubliceerde digitale tijdschrift *Genetic Joyce Studies* <http://www.geneticjoycestudies.org/>

Wie echt gefascineerd is door alles wat met Joyce te maken heeft, moet maar lid worden van de International James Joyce Foundation en zich abonneren op één van de vele Joyce tijdschriften: *James Joyce Quarterly*, *European Joyce Studies*, *Joyce Studies Annual*, *James Joyce Broadsheet*, enz.

Jongere lezers moet ik dit niet vertellen maar heel wat van de basisteksten van en over Joyce hebben momenteel een tweede leven op het internet. Zeker voor gevorderde lezers is er op het internet niet alleen heel veel over Joyce en zijn werk te vinden, maar de publicatie op Google Books van oudere boeken maakt de studie van zijn werk veel gemakkelijker. We kunnen nu verwijzingen terugvinden naar obscure boeken en pamfletten die je anders nog maar op een paar plaatsen in de wereld in een donker hoekje van een plaatselijke bibliotheek kon vinden.

Nieuwtjes over de Joyce wereld en aankondigingen van congressen vind je op de website van de IJFF: <https://joycefoundation.utulsa.edu/>

COLOFON

Home Academy Publishers geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te streamen in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kunt u kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een smartphone of tablet.

Kijk verder op WWW.HOME-ACADEMY.NL

UITGAVE Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 - 37 00 01
E: info@home-academy.nl

OPNAME Sandro Ligtenberg (Antwerpen, maart & april 2017)
STEM INLEIDING F.C. van Nispen tot Sevenaer
MUZIEK Cok Verweij
MASTERING Frits de Bruijn
VORMGEVING Floor Plikaar

© Copyright 2017 Home Academy Publishers, Den Haag
ISBN 978 90 8530 170 7
NUR 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.